МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ІНСТИТУТ ПЕРСПЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ЕКОНОМІКИ
І ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ НАУК

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ: МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ

Збірник наукових праць

Випуск п’ятий

Київ-Вінниця
2004

УДК 378.14
ББК 74.580
С95

Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 5 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – 745 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (протокол № 4 від 29.04.04 р.) і вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 28.04.04 р.).

Редакційна колегія:

І.А. Зязюн, доктор філософських наук, професор, академік АПН України (м. Київ)
Н.Г. Ничкало, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України (м. Київ)
С.У. Гончаренко, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України (м. Київ)
О.В. Шестопалюк, кандидат педагогічних наук, доцент (м. Вінниця)
Н.В. Абашкіна, доктор педагогічних наук, професор (м. Київ)
Б.А. Брилін, доктор педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
Р.С. Гуревич, доктор педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
О.С. Домінський, кандидат педагогічних наук (м. Вінниця)
В.І. Клочко, доктор педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
О.М. Коберник, доктор педагогічних наук, професор (м. Умань)
І.М. Козловська, доктор педагогічних наук, професор (м. Львів)
Н.А. Побірченко, доктор психологічних наук, професор (м. Київ)
Л.П. Пуховська, доктор психологічних наук, професор (м. Київ)
В.О. Радкевич, кандидат педагогічних наук, член-кор. АПН України (м. Київ)
В.В. Рибалка, доктор психологічних наук, професор (м. Київ)
О.Г. Романовський, доктор педагогічних наук, професор (м. Харків)
В.К. Сидоренко, доктор педагогічних наук, професор (м. Київ)
С.О. Сисоєва, доктор педагогічних наук, професор (м. Київ)
М.І. Сметанський, доктор педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
Г.М. Цибульська, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (м. Київ)
О.І. Щербак, кандидат педагогічних наук, доцент, член-кор. АПН України (м. Київ)

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики середніх загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, працівників вищих навчальних закладів I–II і III-IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти реалізації впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання у підготовці кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, спеціалістів і магістрів.

Статті збірника подано в авторській редакції.

Для науковців і педагогів-практиків загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Рецензенти:

Г.В. Терещук, доктор педагогічних наук, професор
Н.Е. Мойсеюк, доктор педагогічних наук, професор
О.І. Кульчицька, доктор психологічних наук, професор

ISBN 966-527-127-X

© Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Найпростіші бази даних, що складаються з однієї таблиці, можна створювати також в середовищі електронних таблиць Excel. Програма Excel включає набір функцій, які дозволяють виконувати всі основні операції, властиві базам даних.

У спроектованій таким чином базі даних можливе виконання більшості операцій, характерних для баз даних. Всі операції з базами даних виконуються, в певному розумінні, однаково. Спочатку необхідно вибрати будь-яку клітинку у базі даних, а потім почати потрібну операцію. При цьому весь діапазон записів бази даних вибирається автоматично.

Таким чином, за результатами проектування БД студенти навчаються створювати таблиці БД, задавати їхню структуру, вибирати типи полів та керувати їхніми властивостями, знайомляться з основними типами зв'язків між таблицями, навчаються створювати запити та інші об'єкти БД.

Отже, в результаті вивчення розділу *"Бази даних"* студенти повинні знати:

– призначення та основні функції систем управління базами даних інформаційно-пошукових систем;

– основні моделі даних;

– етапи розробки та проектування інформаційно-пошукових систем;

– Студенти повинні вміти:

– здійснювати концептуальне проектування предметної галузі, створювати схему бази даних, створювати базу даних та нормалізовувати її;

– редагувати дані у БД;

– програмувати в операційному середовищі СУБД;

– створювати форми та звіти.

Література:

1. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики. Частина 2. Методика навчання інформаційних технологій. – К.: Навчальна книга, 2003. – 290 с.
2. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. – К.: НПУ, 2000. – 210 с.
3. Зорина Л.Я. Дидактические основы формирования системности знаний старшеклассников. – М.: Педагогика, 1978. – 128 с.
4. Володарская И.А., Арташкина Т.А. Использование профессиональных задач в процессе обучения / Новые методы и средства обучения. – М., Изд-во «Знание», 1989. – № 4(8). – С. 69-90.
5. Информатика. Базовый курс / Симонович С.В. и др. – СПб.: Питер, 1999. – 260 с.
6. Жалдак М.І. Комп'ютер на уроках математики: Посібник для вчителів. – К.: Техніка, 1997. – 303 с.
7. Ляшенко О.І. Взаємозв'язок теоретичного та емпіричного в навчанні фізики. Дис. д-ра пед. наук. – К., 1996. – 442 с.

УДК 371.38

Л.В. Онучак
м. Ірпінь

ШЛЯХИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Демократизація суспільного життя, соціально-економічне зближення України з європейськими державами вимагають оновлення цілей, змісту, форм і методів навчання іноземних мов відповідно до потреб сьогодення у підготовці фахівців, спроможних налагоджувати й підтримувати ділові, наукові та культурні стосунки із зарубіжними колегами. Це означає, що необхідна докорінна реформа системи навчання іноземних мов, підвищення її ефективності, переорієнтація з вивчення мовної системи, яка забезпечує лише орієнтування в цій системі, на мовлення як головний засіб і спосіб спілкування.

Реалізація положень національної доктрини розвитку освіти та Закону України „Про вищу освіту" зумовлює необхідність удосконалення системи підготовки спеціалістів до рівня

міжнародних стандартів. Особливого значення набуває оволодіння сучасними методиками навчання, що сприяють посиленню ролі самостійної позааудиторної роботи (у зв'язку з дефіцитом аудиторного навчального часу), використання сучасних форм контролю знань, застосування комп'ютерних технологій.

Перед викладачами іноземних мов постає нагальне завдання переходу до новітніх активних методів викладання, які поєднували б мету оволодіння мовою з метою формування загальних основ фахових економічних знань та творчого економічного мислення студентів. Оскільки інтереси студентів концентруються навколо їхньої майбутньої професії, то є необхідність узгодити зміст і характер роботи з найбільш глибокими й значущими мотивами їхньої діяльності, пов'язаними з профілюючою спеціальністю. Ефективне впровадження і вдале поєднання сучасних інноваційних технологій навчання, тобто так званих активних професійно орієнтованих методів дасть змогу студентам розглядати свою майбутню професійну діяльність як цілісну систему, всі елементи якої діють взаємообумовлено і взаємопов'язано.

В умовах вищої економічної освіти поряд зі значною кількістю активних методів навчання у вивченні іноземних мов все більшого значення набуває ділова гра, за допомогою якої студентів можна залучити до продуктивної творчої діяльності. Вітчизняні й зарубіжні вчені (А.О. Вербицький, А. Гордон, Д. Дрег, О.С. Дубинчук, М. Лемб, О.М. Леонтьєв, В. Лі, В.І. Рибальський, А. Райт та інші) широко висвітлюють питання розробки і впровадження ділових ігор у практику викладання. Накопичений досвід показує, що студенти проявляють до ігор підвищений інтерес, оскільки завдяки діловим іграм створюються умови, що сприяють мимовільному засвоєнню матеріалу; вони є потужними спонукальними чинниками, що орієнтують студентів на майбутню професійну діяльність, на оволодіння знаннями, вміннями і навичками, які необхідні висококваліфікованим спеціалістам.

Розглядаючи ділову гру як ефективний засіб вивчення іноземної мови та засіб реалізації діяльнісного підходу до навчання, ми підтримуємо думку вчених та педагогів-практиків щодо переваги ігрових форм роботи, яким властивий нестандартний характер проведення. У психологічній концепції ігрової діяльності О.М. Леонтьєва та Д.Б. Ельконіна гра є діяльність, предмет і мотив якої лежать у самому процесі її існування. „Гра за своєю природою має імпровізаційний характер. Ситуації, які виникають, досить часто є непередбаченими, будь-яке рішення, що приймається учасником гри, є заснованим на його власному трактуванні того, що відбувається, на попередньому досвіді та корективах, спричинених діями інших учасників" .

Проте, враховуючи напрацювання вчених, хотілося б зазначити, що вивчення іноземних мов на економічних факультетах вищих закладів освіти має свої специфічні особливості, в тому числі й під час організації самостійної позааудиторної роботи студентів.

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка ефективності використання ділової гри як індивідуальної форми роботи під час вивчення іноземної мови в позааудиторний час.

Для студентів ВНЗ немовних спеціальностей предмет „Іноземна мова" не є профілюючим і тому використання ділових ігор, які проходять у формі листування і носять чітко виражений комунікативний характер, робить вмотивованою позааудиторну діяльність студентів, мобілізує їх до роботи над мовою, спрямовує на активну осмислену діяльність [1, с.34]. Комунікативна спрямованість матеріалу сприяє вирішенню важливих питань, а саме: формуванню у студентів мовленнєвих умінь і навичок, розширенню професійної компетентності. Організація самостійної роботи базується на положеннях про її суб'єктивний характер, що зумовлюється індивідуально-психологічними особливостями студента як її суб'єкта. Врахування особистісних властивостей майбутніх спеціалістів передбачає вивчення їхніх інтересів, уподобань, а також відбір професійно спрямованого навчального матеріалу, який би за змістом відповідав потребам та рівню знань студентів, сприяв би розширенню їхнього світогляду та враховував би індивідуальні якості. Це надзвичайно важливо, оскільки навчання пов'язане не тільки з пізнанням у певній галузі, воно торкається всієї життєвої діяльності людини.

У зв'язку з цим, необхідно виділити деякі положення, на які слід звернути увагу під час

проведення ділових ігор в позааудиторний час:

– врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів;
– забезпечення професійної орієнтації матеріалу;
– створення комунікативної обстановки шляхом використання спеціальних методів і прийомів навчальної діяльності;
– організація проблемно-пошукової діяльності студентів.

Визначаючи тематику ділових ігор для студентів другого курсу, які проходять у формі листування, ми врахували ці положення. Адже добре відомо, що індивідуальний підхід передбачає не лише роботу зі спеціальними текстами за фахом. Важливим є інтерес, що проявляють студенти до змісту прочитаного матеріалу.

Ми схиляємося до думки, що мотивація значно зростає, коли студенти розуміють існування тісного взаємозв'язку між іноземною мовою та майбутньою спеціальністю, коли вони засобами іноземної мови мають можливість примножувати свої знання зі спеціальності. Сукупність таких стійких провідних мотивів, що орієнтують діяльність особистості студента, виражають його потребу самовдосконалюватись у обраній ним галузі діяльності, сприятиме підвищенню ефективності у вивченні іноземної мови. Адже знання іноземної мови повинно стати для студентів опорою в оволодінні спеціальністю, каналом одержання необхідної інформації з оригінальних іншомовних наукових джерел.

Завдання мотиваційного фактору – створити такі умови, які стимулювали б зацікавленість студентів у матеріалі, що пропонується для опрацювання. Саме комунікативні умови, які виникають під час проведення ділових ігор, сприяють моделюванню процесу реального спілкування в позааудиторний час, і мова з самого початку її вивчення використовується в природних ситуаціях обміну інформацією або максимально до них наближених. Завдяки цьому студенти мають можливість формувати „спеціалізовану комунікативну компетенцію... для забезпечення спілкування в професійно-трудовій сфері" [2, с.15], тобто „адекватно одержувати і передавати інформацію іноземною мовою" [3,с.87]. Застосування ділових ігор як творчих комунікативних завдань, за допомогою яких вирішується та чи інша економічна проблема, стає ефективним засобом розвитку мовленнєвих навичок у вивченні іноземних мов.

Нами було проведено опитування студентів економічного факультету, одним із запитань якого було: „Чи хотіли б ви листуватися зі своїми ровесниками з-за кордону (для одержання інформації)?". Бажання листуватися виявили 65% студентів другого курсу, з метою одержання інформації – 51%. Такі результати вказують на позитивне ставлення слухачів до листування, а значить – до ділової гри, яка проходить у такій неординарній формі. Адже для викладача важливим є створити такі умови, які викликали б у студентів емоційне переживання акту засвоєння матеріалу, необхідність прояву творчих сил, тобто використання розумових здібностей, почуттів, волі. Мова йде про зміну позиції студента з відносно пасивної до активної творчої діяльності. Майбутні економісти вчаться стежити за розвитком думок, що поступово розвиває в них уміння самостійного прогнозування.

Тому нам здалося доцільним на творчому етапі діяльності для самостійної позааудитрної роботи запропонувати студентам поряд із читанням текстів фахового спрямування використовувати ділову гру у формі листування з закордонними партнерами (колегами) чи студентами, які навчаються на споріднених факультетах на Заході. Вибір такої форми спілкування зумовлений тим, що листування з уявним закордонним партнером дає можливість залучити студентів до акту комунікації, який нагадує безпосереднє спілкування і дає можливість повною мірою використати свою творчу уяву, логіку, мислення. Актуалізація проблеми, у вирішенні якої зацікавлені студенти, створить на її основі навчально-мовленнєву ситуацію, що забезпечить участь слухачів у спілкуванні з уявним комунікативним партнером.

Завдяки діловій грі викладачі мають можливість створити різні ситуації: ситуації проблемності, пошуку, що сприяє розвитку творчого мислення слухачів. Проблемність спонукає молодих людей до пошуку необхідної інформації, ставлячи їх у позицію творців, дослідників. Ситуації ділової гри дають студентам можливість мислити, вирішувати будь-які проблеми, що породжують думки, та міркувати над можливими шляхами вирішення цих

проблем [4, с. 94]. У результаті такої підготовки в них формуються навички основних мислительних операцій, а саме: аналізу, синтезу, абстрагування. Майбутні спеціалісти у сфері економіки завдяки діловим іграм не просто сприймають готові наукові обґрунтування, а вчаться логіці доказів, стежать за розвитком своїх думок, що поступово розвиває в них уміння самостійно прогнозувати висновки, робити узагальнення. Творче мислення є необхідною передумовою вирішення будь-яких завдань у нових, нестандартних ситуаціях, завдяки яким майбутні фахівці за допомогою самостійних розумових знань визначають тематичну спрямованість інформації, висловлюють власну думку стосовно певних явищ, здійснюють цілеспрямований пошук та змістову обробку матеріалу тощо.

На другому курсі вивчення іноземної мови ми пропонуємо студентам такі ситуації:

– до Академії надійшов лист від англійських (американських) студентів, а з ним статті (про життя молоді, економіку Англії (Америки) тощо). Студентам необхідно визначити теми цих статей і написати листи-відповіді зі своїми статтями, яким потрібно дати заголовок або написати резюме і відправити своїм друзям за кордон;

– надійшов лист і вибірки зі статті. Необхідно визначити, наскільки вони актуальні сьогодні або зробити переклад резюме для викладача з метою ознайомлення;

– студенти отримали лист і анотації статей. Потрібно вибрати ту, яку зміг би використати товариш, який навчається в іншому закладі вищої освіти на економічному факультеті, для написання дипломної (курсової) роботи або написати, що нового ви дізналися із запропонованого тексту;

– студентам надійшов лист від їхніх ровесників з Англії (Америки), а з ним вибірки зі статей, в яких наводяться приклади шляхів фінансування підприємств у Великій Британії (США). Англійські (американські) друзі просять написати, яким чином відбувається процес фінансування підприємств в Україні.

Активне введення в позааудиторну роботу студентів другого курсу завдань ділової гри, завдяки яким вони мають можливість опосередковано спілкуватися з іноземними друзями чи партнерами за допомогою листів, з нашої точки зору, передбачає і забезпечує умови, за яких студентам вдається вирішувати завдання, що у традиційних умовах вирішити важче.

Для того, щоб простежити ефективність запропонованої роботи, ми порівняли рівень засвоєння матеріалу студентами експериментальних груп першого і другого курсів. Результати перевірки засвоєння знань з іноземної мови зведені в таблицю 1.

Таблиця 1

Результати перевірки засвоєння знань з іноземної мови в експериментальних групах першого і другого курсів

(початок і кінець експерименту)

Курси	*Отримали оцінки*			
	„відмінно”	*„добре”*	*„задовільно”*	*„незадовільно”*
I курс	15%	33%	32%	20%
II курс	40%	46%	10%	4%

Наведені в таблиці результати успішності студентів свідчать про те, що на першому курсі відбувається процес адаптації студентів до нових умов навчання у вищій школі, здійснюється руйнування навчальних стереотипів. Зміна соціального оточення, новий статус, значне підвищення вимог, докорінна зміна режиму роботи, збільшення обсягу самостійної роботи вимагають від молодих людей пристосування до нових умов, максимального використання їхнього інтелектуального потенціалу.Тому рівень засвоєння знань нижчий порівняно з другим курсом. У першокурсників ще недостатньо сформовані стійкі мотиви стосовно вивчення іноземної мови.

У зв’язку з цим завдання викладача – створити умови для формування у студентів інтересу до організації своєї навчальної діяльності, вироблення гострої, глибоко усвідомленої потреби в самовдосконаленні. Педагог має довести студентам значущість вивчення іноземної мови для формування спеціаліста-професіонала.

У кінці навчального року нами був проведений підсумковий експеримент, метою якого була перевірка рівня засвоєння знань другокурсниками. Результати перевірки засвоєння знань зведені в таблицю 2.

Таблиця 2

Результати перевірки рівня засвоєння знань в експериментальних і контрольних групах другого курсу під час проведення ділової гри

Групи	*Кількість студентів*	*Отримали оцінки*			
		„5”	*„4”*	*„3”*	*„2”*
Контрольні	114	18%	27%	31%	24%
Експериментальні	115	40%	46%	10%	4%

Результати проведеного дослідження в експериментальних групах другого курсу, де в ході вивчення іноземної мови використовувалися ділові ігри, дозволяють констатувати значно вищий якісний рівень засвоєння знань. Знаннями достатньою мірою оволоділи 96% студентів, у тому числі 40% – повною мірою. У 86% студентів зафіксовані вміння діяти в конкретній ситуації спілкування без попередньої підготовки. Вони оволоділи навичками ведення бесіди іноземною мовою у професійному полі. Для цього відсотку студентів характерними є сформовані вміння визначити основні та додаткові навчальні цілі і завдання за запропонованою ситуацією і співставити їх з реаліями сьогодення, виробити стратегію поведінки, прогнозувати свої дії під час ділової гри, самостійно розробляти модель ігрової ситуації, вільно орієнтуватися в конкретних умовах та ефективно використовувати знання, отримані раніше, контролювати свої дії і коригувати їх у ході гри, адекватно оцінюючи ситуацію. Таким чином, на кінець другого року навчання високого рівня засвоєння матеріалу досягли 40% студентів, середнього – 46%, низький рівень мали 14% другокурсників.

Відбираючи матеріал для ділової гри, ми врахували специфіку економічного факультету, приділили значну увагу спеціальній профільній лексиці, найбільш уживаним граматичним конструкціям, що відповідають стилю наукової літератури. Ділова гра є специфічним засобом, що активізує діяльність студентів, направляє їх у русло творчості, пошуку, професійного мислення та сприяє формуванню особистості майбутнього спеціаліста у сфері економіки. За допомогою ділової гри „Листування” підвищується комунікативність та мотивація читання за рахунок спеціального текстового матеріалу, який відповідає їхнім читацьким та фаховим інтересам. Завдання ділової гри у формі листування в педагогічному аспекті полягає в розвитку умінь іншомовного читання, а в ігровому – у спілкуванні студентів з іноземними друзями завдяки текстам фахового спрямування.

Введення в навчальний процес ділової гри як творчого навчального завдання забезпечує реальні умови для креативної діяльності студентів, створює умови для підвищення мотивації, розвиває критичне мислення і сприяє формуванню ґрунтовних знань з іноземної мови та зі спеціальності. Ділова гра є етапом творчого застосування набутих знань на практиці, розкриває значні можливості для розширення комунікативних намірів і настроїв студентів відповідно до мети спілкування. Гра надає великі можливості для творчості та самостійного прийняття рішень, оскільки студенти мають можливість відпрацьовувати у письмовій формі вміння і навички діяти у нестандартних ситуаціях.

Враховуючи досвід вивчення самостійної позааудиторної роботи студентів за допомогою ділової гри, можна зробити висновок, що для підвищення її ефективності необхідно використовувати доступний для розуміння професійно спрямований текстовий матеріал з оригінальних джерел, який орієнтував би студентів на розуміння його як важливої комунікативної одиниці, пов’язаної єдиною сюжетною лінією. Тексти фахової спрямованості стали сприятливим навчальним матеріалом для проведення ділової гри з ровесниками з-за кордону.

Ділова гра орієнтує студентів на майбутню професійну діяльність, формує необхідне уявлення про обсяг знань, умінь і навичок, які знадобляться під час практичної роботи, виявляє інтелектуальні та професійні здібності особистості. Ділова гра, призначена для

роботи у позааудиторний час, це – діалектична єдність текстового матеріалу, що сприятиме поглибленню знань з курсу "Іноземна мова" загалом. Вона активізує суб'єктивну сферу особистості майбутнього фахівця. Об'єднана сюжетом ділової гри самостійна позааудиторна робота з оригінальними джерелами максимально наближує читання до справжнього мовленнєвого спілкування, не забирає в студентів багато часу й органічно вписується в загальний навчальний процес.

Отже, перевага ігрових форм навчання виявляється насамперед у тому, що вона дає можливість успішно вирішувати головне завдання у вивченні іноземної мови – *навчання спілкуванню через спілкування.* Саме завдяки діловій грі створюються умови для дотримання двох основних принципів навчання іноземних мов: комунікативності (навчання через моделювання процесу реального спілкування) і комплексності.

Проблема знаходження оптимальних шляхів інтенсифікації навчального процесу під час вивчення студентами іноземної мови в позааудиторний час перебуває у стані пошуку. Перспективним напрямом подальшого дослідження цієї тематики може бути використання мультимедійних систем зі спеціальними програмами, мультимедійними підручниками, наприклад, Working in English для ділового мовлення, які використовують як допоміжний засіб вивчення англійської мови.

Література:

1. Gordon A.K. Games for Growth: Educational Games in the Classroom. – California, 1998. – 112 p.
2. Тарнопольський О.Б. Методика навчання англійської мови на II курсі технічного вищого закладу освіти: Посібник. – К.: Вища школа, 1993. – 160 с.
3. Fearns A. Hendbuch des Fechsprahenunterrichts. – Berlin: Langeschesdt, 1991. – 400 s.
4. Wright A., Buckby M., Betteridge D. Games for Language Learning. – Cambridge, 1994. – 152 p.

УДК 371.1

О.В.Орловська
м. Київ

ТОЛЕРАНТНИЙ ВЧИТЕЛЬ – ОСНОВА ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Толерантність нині в більшій мірі, ніж коли б то не було в історії, – не просто абстрагований філософський ідеал, а повністю практична умова виживання. Це пов'язано з тим, що зараз багато людей переживають почуття тривоги у зв'язку з актами нетерпимості, насилля, тероризму, агресивного націоналізму, відчуження, расизму і дискримінації по відношенню до національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, які почастішали останнім часом. В особистих стосунках в сім'ї, на роботі, на вулиці, в громадському транспорті все частіше люди нетерпимі, схильні влаштовувати мікроскандали, ускладнювати відносини. Тому людям важливо бути толерантними один до одного, до своїх відмінностей, до своєї несхожості, до наявності різних поглядів і думок; жити в мирі і знаходити компроміси, коли потрібно вирішити спільні проблеми; вміти знаходити рішення, які влаштовують різні соціальні групи, різні спільноти у тих випадках, коли їх інтереси пересікаються. Під час промови на урочистому засіданні з нагоди міжнародного Дня толерантності 16 листопада 2001 року міністр освіти та науки України В. Кремень зазначив, що „з появою такого явища, як глобалізація (а воно – реальний процес) відсутність толерантності у взаєминах народів і держав призведе до самознищення людства. Тому толерантність, як характерна основа міжнародних взаємин, стає передумовою